

B. h. II, 49,
h. 7, i.

X 187607A

3196 2087.

Q. D. B. V.

IVS
AVGVSTI
IN ITALIAM

publice edisseret,

PRAESIDE

CONRADO SAMVELE

SCHVRZFLEISCHIO,

PROF. PVBL.

THEOPHILVS AGRICOLA,
RATISBONENSIS,

In Auditorio Maiori,

A DD. APRIL.

A. cl^o l^o XCVII.

CVM PRIVILEGIO SEREN. EL. SAXON.

Disputatio II.

LIPSIÆ, Apud NICOLAVM SCIPIONEM.

cl^o l^o XCIIX.

I.

Regnum Italiae condiderunt Langobardi, quibus ob pertinaciam domitis, atque ob perfidiam debellatis, summa eius regni potestas ad Germanos delata est, sublato extinctoque regendi iure, quod Langobardici Reges usque ad Berengarii II. tempora habuerunt.

II. Ex quo enim Rex Italiae Berengarius II. se filiumque Adelbertum Ottoni magno, Germanorum Regi, permisit, regnumque ab eo clientelari titulo, et fide iureiurando obligata, suscepit, regni illius ratio vehementer mutata est, ut Rex non suo iure regeret, sed Ottonis magni concessu beneficioque regno praeesset, eique ut domino, summam rerum adeptus, iuxta cum filio Adelberto, deinceps teneretur. *Quod rationibus, auctoritatibus et exemplis confirmare licet ex Luitprando, illorum temporum aequali, Wittikindo Corbeiensis, Auctore supplementi Reginonis, et inter recentiores Carolo Sigonio de regno Italiae lib. IV. Quem in Germanicum sermonem convertit Georgius Nigrinus, et annotationes adiecit, sed quae gravitati scriptoris non respondent, omnino autem declarant, eum in Caesarea et regia Italiae iura aliquoties iniqum fuisse.*

III. Neque vero in hoc regno, ante Ottonem M. Regum arbitria valebant, sed proceres sacri profanique, lapsis in Italia rebus, quod per desidiam et derelictionem Francorum contigit, eam pepererunt sibi et confirmarunt auctoritatem, ut cum Regibus de immunitate privilegiisque servandis paciscerentur, qui perfidia Berengarii, promissa et pacta-

violantis offensi, ad unum omnes sese Ottoni M. subiecerunt. Haud obscure *auctor historiae Beneventanae* indicat, regni Langobardici proceres, priusquam Regi Berengario renunciarent obsequium, ei, nisi regno cederet, filiumque succedere sibi pateretur, denunciasset, *regnum extero Regi commissuros*, id est, translaturus et tradituros, quod aliquanto post evenit.

IV. Idcirco huius regni Ordines testati sunt, regnum hoc non esse in Regum patrimonio, et proceres a cura et confortio reipublicae non exclusos, quippe eo loco habitos, ut non modo constituere et creare Reges, verum etiam, si leges regni violarent, auferre iis dignitatem, et adimere regnum possent. In quo convenit Sigonio cum scriptore historiae Beneventanae, quum tradit, summum regni urbisque Mediolanensis Antistitem, *de more concilium vocasse, atque ex omnium, qui frequentes convenerant, sententia regnum Berengario atque Adelberto abrogatum, ad eum (Ottonem M.) detulisse, ipsumque in aede D. Ambrosii urbana, magno apparatu caeremoniaque inunxisse, consecratumque ferrea (ex vulgi opinione) corona condecorasse, c. l. de regno Italiae.*

V. Sed deiectis deletisque Langobardorum Regibus, regnum illud auspicio Ottonis M. in patrimonium gentis, nationisque Germanicae redactum est, et mutato sic rerum statu, Optimates Langobardici iure constituendi Regis excidentunt. Quo novae potestatis regiae argumento Otto M. in tabulis A. DCCCCLXII. editis *regnum proprium* nominavit, propterea quod suis et Germanorum armis opibusque acquisivit, et pleno perpetuoque iure nationi Germanicae addixit, et aeterno foedere coniunxit, adeo ut nunquam deinceps ab Italis repeti, multo minus a Germanis, quorum sanguine partum est, ad aliam externamque nationem transferri, aut quovomodo ab alienari queat.

VI.

VI. Quin idem, qui primus inter Germanos hoc regnum obtinuit, Otto Magnus, iam ante decretum a proceribus de transferendo factum, ius eo in regno habuit, postquam Berengarius, eiusque filius clade sua eo redacti fuerant, ut victori se permitterent, fidemque astringerent, et iureiurando interposito confirmarent. *Vitebindus annalium III. quem secutus est Sigonius, et scriptores etiam Germanicos evoluit.* Hac ergo lege pater et filius regnum ab Ottone receperunt, ut nomine huius beneficii, clientelare ei obsequium iurati profiterentur. Accidit postea, ut promissi tam sancti immemores, sprete iurisiurandi religione, Ottonis dignitatem laederent, cui in Italiam reverso obistere non poterant, viribus et consilio destituti. Igitur Ottoni regnum vindicaturus, regni illius proceres, conventu habito, assensi sunt, regi que declarato, fidem obstrinxerunt. Otto perfidiae et perduellionis poenas ab utrisque repetiit, ob eamque causam regno multavit. His argumentis tota rei gestae ratio continetur, iustitiaque Ottonianae animadversionis comprobatur.

VII. Quare non est, cur exquiramus, utrum Otto sibi, an Germaniae regnum istud acquisiverit, quando haud negari potest, maximum in eo acquirendo Ottonis fuisse momentum, quippe qui auspicio ductuque suo, nullum laborem periculumque recusans, neque opibus suis parcens, acquisivit, ut familiae, quoad superesset, ratio haberetur, nec tamen a Germania, cui summae fortitudinis fructus constabat, divelleretur. Nam dignatio *primi acquirentis* hoc merito exposcebat, ut non temere familia eius negligeretur, cui novum amplumque regnum, quod *Viridarium Imperii* dicitur, natio Germanica acceptum ferret. Quoniam vero hoc regnum virtute et impendio maiorum, viribusque adeo et opibus Germanorum acquisitum est, prorsus ita cum Germania coaluit, ut labente Ottonum familia, regnum illud nihilominus penes Germaniam esset,

esset, et Regis Italiae imponendi ius, regniqve in universum constituendi potestatem soli Germani haberent. Alioquin rebus meritisqve Ottonis Magni conveniebat, ut eius familia non deteriori conditione esset, quam Karolina, quae ante Reges Langobardicos et Germanos, etiam iure hereditario regnum Italiae tenebat.

VIII. Ceterum ab hoc tempore, quo Otto M. regnum Italiae suscepit, consensus procerum Italicorum non erat necessarius, nec modo non in eligendo Rege, sed etiam in constituendo regni statu negligebatur. Ottonis enim in eo regno successores, regia potestate, quam is fundavit, praefuerunt, et regni negotia libere moderati sunt, non expectatis procerum suffragiis, quae Germanis rerum potentibus, nullum ibi, ne in Comitibus quidem, pondus habuerunt. Hoc movet, ut ab eorum sententia discedam, qui existimant, *Ordinum in Italia consilium et consensum in Comitibus requisitum fuisse. Apud Io. Schilterum, virum eximium, et iureconsultum accuratum, instit. I. Publ. I. XV. 4.* Nam Germani praeterquam quod suo iure, et suapte auctoritate Regem Italiae constituunt, proceres quoque Italicos Regi ab se constituto astringunt, legibusque in Germania latis complectuntur. Illud vero est insigne documentum iuris, quod Germania in regnum Italiae habet, ei que Regem imponit, et leges praescribit, litesque Principum summo iudicio disceptat ac decedit. Aliquid huius ostendunt formulae capitaque pactorum, cum Imperatore nuper electo conventorum, praesertim qua ad Sabaudiae et Mantuae, Mutinaeque Duces spectant, et vero ibi temperamentum potestatis speciatim declarant.

IX. Nihil vero impedit, quin Principes consilium dederint, et cum Regum suorum voluntate consenserint, dummodo in ea conditione manerent, ut latis legibus se subiicerent, et leges quoque sine eorum consensu fierent, neque ipsorum dis-
sen-

sensu decreta regia infirmarentur. Hoc enim iure usi sunt Ottones, eorumque successores, atque in repugnantes sibi ac resistentes, tanquam in perduelles, animadverterunt. Quae Regum potestas tam firma fuit, ut proceres quoque non tractuum suorum se dominos, sed *nomine Regis ministros terrae* se dicerent, et non tam clientes ac beneficiarios proceres, quam *usufructuarios* se agnoscerent et faterentur. Quod de Regulis Mediolanensibus, qui *Vicecomites* appellati sunt, tradit *Albertus Argentinensis in Chronico ad A. MCCCLIV.*

X. Nondum ergo regia auctoritas in Italia, nedum in praecipua eius regione Mediolanensi, exoleverat, sed, constitutis passim Vicariis et *Potestatibus*, mandata Regum, etiam post magnum illud ac fatale interregnum, et Rudolphi Habsburgii tempora, in urbibus et provinciis curabantur. Sed Galeacii, annitentibus praecipue Luzelburgicis, opibus cumulatim, in eam se extulerunt altitudinem, ut Imperatoribus, per quos creverunt et evecti sunt, formidolosi fierent, et potestate cum titulo aucta, imperante Venceslao, prope ad Italiae dominatum aspirarent. *Io. Nauclerus Chronograph. Vol. II. c. gener. 47. Theodoricus Niemius l. IV. c. 33. Nemoris Vnionis. Praeter hos scriptores Itali Villanius, Corius, Ripamontius, qui Galeaciorum consilia, artes, instrumenta, ambitionis et potentiae aperuerunt. Addendus est Machiavellus histor. Florentin. l. I. et l. III.*

XI. Vix altius repetendum est initium imperii civilis Italiae Principum, quod ratione quadam summo imperio respondet, et *territorii* nomine definitur. In quo redarguenda est Luzelburgicorum, Caroli IV. et Venceslai indulgentia, quod dandi et concedendi modum excefferunt, Vicariis ducibusque hereditaria lege constitutis, contra primi acqvirentis sententiam, in regno iure belli parto, et in ea sigillatim provincia, quam Otto sibi iure proprio addixerat,

eo-

eodemque titulo successoribus regendam tenendamque refervarat. Quae causa fuit graviter conquerendi Niemio, non sine stomacho scribenti. *Venceslaus Rex patrizando* (patris prodigalitatem imitando) *nobilissimam ac famosissimam provinciam Lombardiae* (vero et antiquo nomine Langobardiae) *quam ipse Otto magnus Augustus Viridarium imperii appellavit, et eidem Imperio singulariter incorporavit* (arctissime coniunxit) *ut per Imperatores, et Reges Romanos* (Reges Romanorum Romae, aut Romanae ditionis urbe non consecratos) *qui essent pro tempore, iure proprietatis perpetuo* (nullo principe interposito, qui ius regendi clientelare, summoque Regis imperio devinctum habeat) *etiam quodammodo separando ab imperio* (non divellendo, aut dissolvendo imperii nexum, sed regimen duntaxat mutando, quod iure magistratus antea Vicarii imperiales in Langobardia habuerunt, et concedendo ius beneficiarium, dominiunqve utile constituendo) *in optimo foro vendidit tyranno, nempe Ioanni Galeacio, qui praecipuas Italiae urbes, Veronam, Vicentiam, Patavium, Perusium, Assisium, Rivas, in potestatem suam redegit, sublatoque Bernabobe patruo, ac devictis Scaligero et Carrario, totum Insubriae principatum in ditione habuit, atque in Etruriam et Umbriam fines protulit, Mantuanumque sibi obnoxium reddidit, in eoque Imperatoris, qua Regis et domini, auctoritatem neglexit, atque ab officio patris et patruorum discessit. Iosephus Ripamontius hist. Mediol. decad. III. lib. 3.*

XII. Haec Galeacis via patuit, qua ad hereditarium Insubriae principatum pervenerunt, quorum casu, simul ut Ioannes Galeacius oblit, finitimi erecti, et exemplo incitati, praefecturas et vicarias dignitates cum perpetua, sed Regibus devincta, potestate commutarunt, nec praesides provinciarum, et magistratus, sed principes facti, comitesque eVecti,

et Mar-

et *Marciones* appellati, hinc maiori potentia et auctoritate Duces renunciati, tum *Vicecomites* quoque ritu et pompa apud Italos insolente, cum nomine ducis, et iure quod ad posteros transit, creati, quorum primus in tantae possessionem auctoritatis inductus, et solenniter inauguratus est Ioannes Galeacius, misso eam ad rem Benessio, qui Venceslai, summi Italiae Principis, beneficiarii que domini personam sustineret. *Ripamontius c. l. p. 257.* Vere igitur meritoque a Venceslao ducitur principium imperii civilis, in Italia constituti, at summo devincti, et a regio temperatione quadam dependentis. Quamquam alii a Carolo IV. arcessere malunt, qui *Vicecomitem* instituit Galeacium, et concessa hac dignitate, supra ceteros extulit per Italiam vicarios, sed eam potestatem, quae complexu suo omnia regionis iura, sub una et summa potestate continet, ac in *territorii* fines descripta, trito hodie vocabulo *superioritas* dicitur, demum Galeacii filio, Ioanni Galeacio, Venceslaus novo in Italia more est imperitus. Neque illis assentior, qui hoc exemplo ducti putant, ius illud, quod regionem potestate, regno devincta, completitur, ex Italia traductum fuisse in Germaniam, propterea quod Germani huius possessionem dignitatis multo ante adepti sunt, et inde ab ultimis regni initiis, ius paciscendi cum Regibus sibi vindicarunt. Contra Italiae proceres Ottoni M. et successoribus eius subiecti, Germanis de se statuendi potestatem permiserunt, ex eoque tempore sui iuris esse desierunt.

XIII. Postea rebus, labente republica, turbatis, viribusque regnantium inclinatis, alii post alios potentiam sibi conflagunt, et maiora quaedam iura affectarunt sensim atque usurparunt, nec tamen simul et universe statim obtinuerunt; quaedam concessu Regum, quaedam patientia ipsorum compararunt, imprimis ad ius numi cudendi, atque ad vectigalium

lium exigendorum potestatem aspirare coeperunt. Idcirco Fridericus, Aenobarbi cognomine appellatus, instauravit dignitatem pristinam, et auctoritatem regiam, illustri Ottonum exemplo, confirmavit, reductis stabilitisque iuribus, quae per temporum iniuriam neglecta, aut imminuta videbantur. Testis est locupletissimus *Radevicus*, in conventu publico iura regni vindicasse, proceresque iussis Friderici obtemperasse, et omnia, quaecumque ad se traxerant, reddidisse. *Lib. II. cap. 5. de gestis Frider. I.* Nihilominus paruerunt urbes, et iudicio Regis acquieverunt, speciatim Mediolanenses et Ligures *apud Guntberum, Ligurini lib. II. X. Otto Sanblasianus in appendice Chronici Ottonis Frisingensis cap. XIV.* Ingenuis, quem paulo ante nominavi, *Radevicus; super iustitia regni (Italici) et de regalibus* (ducatuum, marchiarum, Comitatum, Consulatuum, item monetae, teloniorum, vectigalium) *quae longo iam tempore* (usurpata non usucapta) *seu temeritate pervadentium* (nullo concessionis regiae titulo habentium, et aliena invadentium) *seu neglectu Regum Imperio deperierant* (non penitus extincta, sed turbata bellis factionibusque Italia, vi doloque intercepta) *studiose differens* (deliberans et restitutionem flagitans) *cum nullam possent invenire defensionem excusationis* (causa ceciderunt, nec titulum docere potuerunt) *tam Episcopi, quam primates, et civitates uno ore, uno assensu, in manum Principis* (Imperatoris et Regis Italiae) *regalia reddidere*, exceptis duntaxat iis, qui donatione beneficioque Regum se, salvo summi imperii iure, tuebantur. *c. l.* Quae de causa Imperator legum peritos consuluit, auditisque eorum rationibus et sententiis, ab alienata *regalia* postliminio et plene recepit, reditusque eo nomine debitos aerario addidit, et potestate regia Italiae negotia constituit, mandataque promulgavit. In tabulis eadem *praecepti imperialis* formula ante oculos obversatur, quae summum Regis imperium

um

um notat, quia Imperatores Augusti regio titulo Italiam habent, quamvis eo, salvis regni Italici iuribus, non utantur, more seculorum veterum, quae titulorum parciora erant, et in uno Imperatoris Augusti titulo, ut qui sanctitate et splendore omnes Regum titulos vinceret, acquiescebant; in iuribus autem privilegiisque *imperiali auctoritate* concedendis, regnum quoque exprimebant, et *imperiali beneficio, ac regni nomine regalia* possideri testabantur, *in tabulis passim, et apud Radevicum cit. loco.*

XIV. Verum dignitates illae eminentes, et iura, quae *regalium* appellatione iam pridem curia insignivit, nondum ea tempestate universam ditionem complectebantur. Certis enim definitisque partibus constabant, neque ad eam maturitatem pervenerant, ut tantam potestatem absolverent, quanta quidem *territorii* nomine continetur. Clarum certumque huius rei documentum est, quod diu post Friderici I. excessum, Henricus Lucelburgicus, Imperator huius nominis VII. ius numi cudendi seorsim ab aliis iuribus concessit, quod scriptum reliquit *Conradus Vecerius, Spinulae*, inquit, *Marchionique Montisferrati cum alia dignationum genera, tunc ius monetae cudendae tribuit, apud Vrstisium in vita Henrici VII.* Non hic ius, quod potestate *territorii* definitur, attributum est, nec dominium, aut iurisdictio per omne *territorium* patens concessa, propterea quod speciatim *ius monetae* indicatur, neque ultra fines, quibus *concessio* illa circumscribitur, proferri debet. *Dignationes* quoque non afferunt ius in *territorium*, sed ad munia et honores spectant, ab ea tamen potestate et *sublimitate*, quae *superioritas* dicitur, se iunctos.

XV. Ducatus, *Marchiae*, Comitatus, non eo, quo postea, nexu proceribus astringebantur, sed vicaria quaedam ac praefinita potestate regebantur, et Regum voluntate be-

neficioque, sine iure *territorii*, conferebantur, atque adeo sine *regalibus*, quae *territorium* deposcit et continet, possidebantur. Deinde cessavit haec regendi ratio, et praefecturis in dominia versis, dignitates illae cum *territoriis et regalibus* copulatae sunt, ac perpetuae fieri coeperunt. Nec tamen defuerunt, qui dominarum concupiscerent, et administratione abutentes, multa supra conditionem suam captarent. Ecelinus, quem Gvelficarum scriptores partium odio habent, antiquas Italiae urbes pro Imperatore rexit, nec alia, quam vicaria potestate functus est, atque ad curanda et conficienda Imperatoris mandata se astrinxit, cum apud eum de administrationis vitio deferretur. Tunc ait. *Mandata D. Imperatoris (Friderici II.) firma mente tenebo. Antonius Godus Chron. p. 47.* Quem alii tyrannum vocant, etiam si pro iure Imperatoris regio bellum gesserit, defectionemque urbium acriter castigavit. *Monachus Paduanus Chron. lib. I. Nicolaus Smeregus Chron. p. 59. qui factioni Gvelficae student, quos incaute alii, maxime recentiores, et Muretus insuper metachronismum committens, sequuntur.* Erat quidem Ecelinus vehementis, et ulciscendo nimius, sed Imperatoris partes secutus, et Gvelfico nomini infensus pariter invisusque. Haud aliter cum Palavicino actum est, qui pari constantia Gvelfis, ac fociis eorum Ateftinis restitit, nec modo nihil de regio Imperatoris iure detraxit, sed quoque summam eius in regno Italiae auctoritatem defendit, et ut Paduanus loquitur, *coepit Ecelini vestigia imitari, Chron. lib. II. fin.* Nec vero urbes factionibus turbatae, a regno se disiunxerunt, cum vicariis Regum imperiis, *salvo erga Reges vinculo*, obniterentur. Quod tempore Gvidonis Turriani evenit, contra quem Vrbs Mediolanensis, excito e Germania Henrico VII. auxilium imploravit, eumque liberatorem et vindicem expetiit, et accepit.

pit. *Calchi Continuator Ripamontius decad. III. lib. I. p. 60.*

XVI. Habet adeo Italia unum Regem, et unum dominum, iudicemque summum, cuius imperium per universam patet Italiam, regni iure constitutam. Quo tenentur omnes Italiae Principes, et urbes a principum dominio exemptae eodem obligantur, atque ut *naturali domino* suo devinciuntur, iure nimirum per Ottonem M. fundato, perque Fridericum Aenobarbum solenniter instaurato, quod constante Italiae regno manet, et soluto clientelae nexu, remissoque huius nomine sacramento, nunquam solvitur, nec mutatur, argumento perpetuae et indissolubilis, quae ex illo imperio oritur, obligationis. Hanc profitentur Legati Urbium, et summae Regum potestati se subiectas esse testantur. *Tuis sumus, te dante provinciam, urbesque regimus: tibi pecunia et milite, ubi opus est, praesto sumus.* Hinc non modo *Dominum* appellant Caesarem, sed et *naturalem Dominum* agnoscunt, *et reditus, iustitiae administrationem, libertatem* (certam et circumscriptionem) *non indita* (quam naturalis subiectio respuit) *sed data* (concessa et donata) *non usurpata* (sine fraude et vitio quaesita) *sed a Caesaribus accepta iactamus*, id est, bono titulo, nec iure Imperii delibato, nos possidere gloriamur: *apud Antonium Possevinum, omnino haec recte ex Actis Friderici I. et Radevici historia colligentem, Gonzagae lib. II. p. 133.*

XVII. Quare nihil summo Regum imperio ademptum est, ne tunc quidem, cum intestinis procerum dissidiis Italia laboraret. Rudolphus I. eam non ingressus est, quod rerum Germanicarum fatagens, regnum illud per vicarios regebat, et consilio plus, quam armis pro illo tempore efficiebat. Albertus bello civili impeditus, cis Alpes substitit, et pristino in statu omnia reliquit, certe nullam regii imperii partem ven-

didit, aut abalienavit. Post utrumque Henricus VII. iure suo usus est, et auctoritate regia urbium controversias decidit, factiones compescuit, et urbibus rectores dedit, vicariosque instituit, Gvidonem Turrianum, dominatui inhiantem, ad privatam conditionem redegit, Matthaeum *Vicecomitem* sibi obsequentem habuit, sed postea suspectum exilio multavit, eumque, conciliante *Garbiniensi*, restituit, atque hoc deinde initium et gradus fuit ad potestatem vicaria maiorem, quam ea occasione Galeacii, salvo Regum iure, obtinuerunt. Adhuc supersunt *Imperatorum epistolae, ad Vicarios et urbes regni Italici perscriptae*, summi vim dominii comprobantes, ut vel harum documento purgetur Rudolfus, huius nominis primus, et prodigalitatis, quam recentiores nullo idoneo teste memorant, absolvatur. *Langobardia* propria, quae verum et vetus, imo praecipuum huius regni membrum est, Henricum Caesarem trans Alpes venientem libenter suscepit, et fide officioque cultum, in primario urbis Mediolanensis templo Regem inauguravit. *V. Corius, Veterius, et Ripamontius*. Inde Apennini iuga transcendit, et emendato Langobardiae statu, urbes provinciales obiit, et ius regium confirmavit. *Liguria*, quae a Varo fl. ad Macram patet, Henrico obediens fuit, huiusque caput Genua eum, *principem dominumque* appellavit. *Apud Vecerium d. l.* Fateatur quidem *P. Bizarus*, urbem et universam Liguriam iurjurandi sacramento se obstrinxisse Caesari, sed perperam tradit, primum hunc fuisse externum dominum, quem Regem et *naturalem* dominum, cuius in ditione et potestate erant, appellare debuisset, eo modo, quo aliae, et Regi obsequentes urbes, *Dominum nostrum*, summi regiique dominii argumento appellant, *Hist. Genues. lib. V. p. 98.* Eodem iure *Sardinia*, quae saepe suos mutavit dominos, et postremo ad Aragonios pervenit, Liguribus relicta, fiduciario nomine ab

Im-

Imperatore Ahenobarbo concessa. *Vb. Folietta bist. Genuens. l. II.* Nec vero *Tusciam* neglexit, quam nobile Imperii membrum vocat *Petrus de Vincis l. V. ep. 126.* Ante alias Tusciae urbes, *Pisana* praepotens, et re navali florens, fidei inprimis suae, et religionis memor, *Regem accepit, dominumque* consalutavit, *ut Vecerius affirmat.* Reliqua Etruriae oppida, quae imperata non faciebant, officiumque deserebant, ut perduelles multavit, et bello persecutus est, Castellionem Etruscam armis subegit, Corbonam Aretiumque adventus sui fama terruit pariter ac inflexit, ut appropinquanti obviam irent, mandataque obedienter curarent. Iam Florentiae, expugnantis arcibus et castellis proximis, imminebat, reversusque *Pisas*, severa in rebelles Tuscos edicta promulgabat, haud dubie executurus, si produxisset vitam. *Vecerius c. l. Tabulae apud Mussatum extant, in quibus Tuscia inter subditas imperii Romani provincias numeratur, lib. XIII. de gestis Henrici VII. Caesaris.*

XIIX. Omnino res sacri imperii agitur, cuius iura servari par est, et, quum necessitas postulat, vi armisque defendi, hoc magis, quod Imperatores sua potestate res Italiae constituunt, dummodo nihil auferri et abalienari patiantur. Quo ex capite *Apulia* quoque Imperio obligata est, in cuius Regem Imperator lege perduellionis animadvertit, quod foedus ad suam et Imperii contumeliam pepigisset, Tusciamque Imperii provinciam, in factiones et studia partium distraxisset. Iure summae potestatis Imperator sententiam tulit, ac pronunciavit, *Robertum Apuliae Regem, ob laesam maiestatem Romani Imperii paterno regno, provincialique Comitatu excidisse.* *Vecerius in vita Henrici p. 72. Vrstisiana editionis.* Ante hunc *Nicolaus Specialis*, illorum scriptor temporum, et quod caput rei est, *Neti* in Sicilia natus, de Roberto tradit, eum hostem imperii iudicatum, et causa cognita, criminis

atro-

atrocissimi damnatum. *Hic autem* (Henricus Imp.) *asserens Robertum Regem esse Vassallum Imperii, eum tanquam contumacem, atque suae imperiali coronationi apud eandem urbem (Romam) per Ioannem fratrem eius, et alios armata manu hostiliter, et multa effusione sanguinis obsistentem, pluresque civitates et terras (Etruriae, et aliquas Lombardiae, Florentiam, Senas, Lucam, Pistorium, Bononiam, Cremonam, Brixiam) ab imperio suasionem multiplicitate revocantem, hostem reipublicae (Imperii) nominavit, et tanquam reum criminis laesae maiestatis Caesareae sententialiter (de consilii sententia, ut Vecerius) condemnavit. Rerum Sicularum l. VII. c. 1. Sententiam Pisis latam, in tertium decimum historiae librum retulit Albertinus Mussatus, p. 70. seq.* Non hic tantum perfidia et simplex delictum, sed maximum illud crimen, quod fidem simul et obsequium solvit, describitur, cuiusmodi est *laesae maiestatis*, quod non merus princeps beneficiarius, sed imperio subiectus committit. Duplicem hic personam sustinet Henricus, unam quia Imperator et Rex Italiae, alteram quia Rex transalpinus et Arelatensis; illius enim ratione Apuliam et Calabriam, huius argumento Comitatum Provinciae Roberto abiudicavit, et utroque modo summam potestatem, quamvis ex diverso habendi iure, haud obscure ostendit.

XIX. Praeterea hunc Imperatorem *Sicilia* propria, quae trans fretum est, maximopere coluit, comiterque habuit, et munere dato, pecuniaque missa, ius agnovisse visa est, quod Henricus VI. Hohenstauffius connubio quaesitum, suo primum auspicio ad Romanorum imperium adiunxit. *Legati*, inquit Vecerius, *a Rege Siciliae Friderico* (huius nominis II.) *mari deportati, donum aureorum millia viginti afferunt, foedus amicitiamque petentes.* Cuius foederis ea ratio fuit, ut praecipuam Imperatori dignitatem relinqueret, et maie-

maiestatis comiter conservandae fundamento niteretur. Hoc iure Imperator Regem bello navali praeposuit, et summum maris, quod Italiam alluit, praefectum constituit, ut Robertum perduellionis reum infestaret, et regno everteret, suo et imperii nomine ultor futurus. In hanc sententiam scribit auctor Sículus Specialis. *Friderico Regi, quem iam praefecerat Admiratum (Archithalassum) imperii, bellum Roberto Regi indicere, atque terram, quam tenebat, invadere imperiali, qua fungebatur, auctoritate mandavit.* Quae satis indicant, Fridericum adeo non oblitum esse pristini Imperatorum iuris, ut contra susciperet partes ab Imperatore sibi demandatas, et huius adeo auspiciis praesesset classi, quod sane aequo foedere fieri non potuisset.

XX. Cum vero haec belli navalis praefectura ad mare inprimis Tyrrhenum et inferum spectaret, tum de Adriatico submonendum est, eius ratione Venetos Imperatorem adhuc reveritos videri; quorsum pertinet Vecerii testimonium hoc loco non praetermittendum. *Idem Episcopus (Genevensis, Imperatoris Henrici VII. cognatus) profectus Venetias, tributum pro veteri consuetudine postulavit. Appulso ingens honor habitus, adnumerataque in tiam Romanam talenta Veneta mille.* Quod documento sit, Imperatores summo dominio non tantum continentem regni Cisalpini, sed etiam *stagna Adriatica* et insulas eius nominis complecti voluisse, et ut in aliis Italiae civitatibus, sic Venetiis etiam ius sibi reservasse, cumque ob inaugurationem Caesaream expeditiones Romam susciperent, annonam et pecuniam flagitasse, ac in omnibus immunitatum et privilegiorum concessionibus atque confirmationibus sigillatim excepisse *fodrum regale et consuetum*, quod nec ipse Sigonius, veritate victus diffiteri potuit ac dissimulare. Illud pro certo affirmandum est, Venetos ad haec usque tempora nihil in Continente Italiae sibi vindicasse, nec

C dum

dum possedisse Continentis urbes, *Tarvisium, et Tarvisinam Marchiam, Patavium, Brixiam, Vicentiam, Veronam, Bergamum*, regno Italiae per vim subtractas, at nulla iuris cessione, abalienatas. Quod de Henrico satis constat, cuius edictum *per universas et singulas Lombardiae ac Marchiae Tarvisinae civitates exiisse, confirmat Mussatus l.V.*

XXI. Ergo Italia omnis, ne maritima quidem excepta, a principio regni Karolini, et hoc sublato, ab initio Ottoniani, sub iure Imperii constituta est, cum parendi, et praestandi muneris, quod imperanti debetur, obligatione, per leges et consuetudinem inducta, quae tam firma est et stabilis, quam ipsa haec potestas, unde vis obligandi proficiscitur, perpetua est, et semper manet. Etenim hoc regnum novis Germaniae auspiciis coeptum, non ex Carolino derivatum, neque ex ruinis eius instauratum, et postliminio restitutum, neque cum familia regnante, ut apud secundae stirpis Francos erat, sed cum natione, quae nunquam tota interit, nexum, atque ex prima origine et contextu suo aestimatum, *originariae* Urbis libertati officit, nec sui plane iuris et arbitrii relinquit. Indicio huius rei sunt privilegia, quibus maiestas agnoscitur, ab Imperatoribus concessa, et obligatio curandi res, ad iter Caesareum necessarias, quae in annona et pensione, transituque tuto praestando, consistebant, et redintegrata cum Lombardis ac Venetis pace, expressa Imperatoris stipulatione excipiebantur. Cuius formula confessionis extat *apud Sigonium de regno Italiae lib. XIV. p. 338.* Sed naves praebuisse non lego, maiori, ut colligere est, immunitatis argumento, quod Pisanos tamen et Genuenses fecisse constat, cum urbes in continente addictius regerentur. Post Henrici tempora, maxime post annum MCCCXXC. victis ad Fossam Clodiam Genuensibus, et classe eorum viribusque deletis, potentia navalis, et opes Urbis auctae, contra vicinorum in continente robur infractum, aut

aut aemulatione distractum, et exinde *fodrum regale et consuetum* exigi desitum, nunquam tamen, nec Lucelburgicis regnantibus, urbi remissum et cessum, multo minus a Ruperto horum successore alienatum, cuius adversam apud Insu-bres fortunam subsecuta quidem est insignis rerum commu-ratio, et Galeacios extulit, Venetosque, patefacto iam in Lom-bardiam aditu, ad proferendos fines erexit. *Mussatus lib. II. de gestis Italicorum post Henricum VII.* Quae tamen eiusmodi videntur esse, ut urbem ab antiquo Italiae regno non pror-sus excludant, sed eam in conditione praestandi *fodri et con-sueti* relinquant, et in acqvirendo iure bonam fidem, in agnoscendo veritatem exposcant. Diuturna Caesarum ab-sentia nullam Caesarei Imperii, cessionem indicat, nec pri-stinum dominum mutat, quamvis hac occasione *novos Italia Principes, Gonzagas et Atestinos sortita sit, auctore Sabellico decad. II. lib. 1.* Non tamen ideo positi sunt extra fines re-gni, aut constituti extra ius Imperii, imo ne veri quidem ac legitimi habiti ante concessionem et confirmationem Cae-saream, quod de Francisco Sfortia constat, quem de ea causa *tyrannum et novum hominem* nominavit Fridericus III. (aliis IV.) Imperator. Agnovit deinde possessionis vitium, et affir-mavit, *terram Lombardiae Caesaris nomine se tenere, apud Aeneam Sylvium in historia Friderici III.* Eidem Imperatori fidem obstrinxit Borsius, et impetrato Mutinae Regiique du-cis titulo, obsequium devinxit, quod *Aeneas Senensis testa-tur.* Haec et alia iuris Caesarei argumenta Urbem admo-nent, ut maiestatem Caesaris minime negligat, maxime ob-tractus et oppida continentis, quorum nomine id fieri par est, ne in mala fide, quae labem possessioni affert, constitua-tur. Nam quae magistratibus et non dominis, aut dominis fiduciaria lege summae potestati devinctis erepta possidentur, neque ullo voluntatis signo cessa intelliguntur, neque incon-

sulto, nec refragante summo principe cedi alienarive possunt, haec omnia eius generis sunt, ut possidentis animo religionem iniiciant, conscientiamque usurpantis dubiam reddant, et transferendi adeo domini facultatem non concedant. Sigismundus nihil praeter Patavii, Brixiae et Bergami *vicariatum* assignavit: Fridericus III. Romam profecturus, urbem transiit, et omni officio cultus est, cui Dux Franciscus Fuscarus *devotam populi mentem* commendatam esse voluit, *quod sigillatim annotavit historicus Senensis, in vita Friderici Imp. p. 97.* Iustinianus Urbis legatus Maximiliano Caesari, ut imminens Caesaris bellum averteret, senatus de restitutione sententiam aperuit, et promotos a continentis ora fines ad Imperii, ducatusque Austriae detrimentum pertinere, haudquaquam dissimulavit, et urbem omnium, quae in continenti possideat, iuri renunciaturam, publicae voluntatis interpretis dixit. *lib. VIII. hist. Franc. Guicciardini.* Veritatem rei gestae firmat *Ludovicus Tubero*, et scriptori Florentino, cuius fidem multi suspectam habent, permagnum pondus affert, ingenue scribens, *voluisse omnibus Italiae urbibus, totoque continenti cedere, et insuper quingvaginta millia numum, quae in singulos annos penderent, promississe: de temporibus suis lib. IX. p. 245.* Neque enim urbes illae religione obsequii se exolvere potuerunt; Caesares autem eo minus pristinum in eas ius amiserunt, quod Vicariis et fiduciariis dominis *Ludovico Deckio, Scalanis, Sfortiis*, et obligatis sacramento clientibus ademptae sunt, salvis tamen rationibus Caesarum, quippe summorum et *naturalium* Italiae dominorum, qui omnem alienandi suspicionem evitarunt, et a cessione iuris Caesarei constanter abhorruerunt, nec modo retinendi, sed etiam, si quaedam erepta essent, repetendi voluntatem signis bene multis declararunt. Haud dubitandum est, quin reverentia eorum, qui ita possident, animos subeat, ut Caesa-

fa-

fares, nondum remisso in mediterraneas urbes nexu, fide et officiis colant, et proferendorum finium ergo nihil turbent, memores illorum temporum, quibus fines non ultra insulas et stagna urbis patebant.

XXII. Extant publicae Imperatorum tabulae, et clientelarum regni Italici indices, quibus nomina urbium fide et obsequio Imperatoribus devinctarum continentur. At in novissima *Gerzveileri* designatione plures clientelae et urbes, quae ad imperium ac regnum Italiae pertinent, omisae sunt, vel quia superiori statu mutato, erant in ditione principum, vel quia privilegiis et immunitate munerum, quibus tunc perquirendis non suppetebat otium, se tueri cupiebant: vel quia ob inopiam et difficultates numarias, salva in eas summa imperii iurisdictione, ad tempus negligebantur: Caesari nihilominus se audientes esse confirmabant, summamque eius auctoritatem agnoscebant: reliquarum nomine principes et respublicae Caesari, tanquam summo capiti tenebantur. Sigillatim tractus ducatusque *Lombardiae*, est provincia utique nobilis, et pars Romani Imperii preciosa, in rescripto *Friderici II.* apud *Goldastum t. II. p. 51.* Qua de causa *Mediolanum Imperatoris et Imperii patrimonium dicitur, R. I. 1542. §. 3.* *Qvin et Finarium, Marchionatus* honore praeditum, est verum regni Italici membrum, sententia *Caroli V.* post longam litis concertationem, victis iudicio, quos *Jacobus Menochius* defendit, *Liguribus*, confirmatum. Ducatum hunc *Ludovicus Boioarus*, sublato *Vicecomitum* principatu, in ditionem redegit, veterumque Imperatorum exempla secutus, provinciam fecit, teste *Mussato in Ludovico Bav.* Sed postea cum *Vicecomitibus* in gratiam rediit, et *Azonem* cum *Vicarii* potestate constitutum, liberaliterque habitum, maioribus quoque beneficiis ornavit. *Ripamontius dec. III. l. 2. p. 145.* *Luzelburgici* etiam cumulata liberalitate

noti, summa nihilominus *Lombardiae* iura servarunt, nec regni eius, cui dictus principatus subest, curam abiecerunt. Docet hoc firmatque liber, *Notitia status Etruriae*, inscriptus, et imperante Carolo IV. confectus, quo fidelium Caesarique obsequentium civitatum et castrorum nomina posteritatis memoriae traduntur, et perfidiae simul ac perduellionis reae vrbes, iure Imperatorum Regumque integro, designantur. De *Sentis*, et pluribus Tusciae locis regno Italiae comprehensis, sive per se Dux Mediolanensis possideat, sive aliis titulo fiduciario concedat, imperio devincitur. *Apulia* ut se habeat, supra attigi, cuius repetendae causa Henricus VII. et hoc mortuo, Ludovicus Boioarus, armis experiri voluerunt. De altero testes protuli, de altero tradit Albertus Argentinensis. *Ludovicus* (IV. Imp.) *terram Roberti Regis, scilicet Apuliam, ingredi intendebat. Robertus quoque collectis omnibus terram illam relinquere, si Caesar accelerasset, et in provinciam intenderat se transferre. Chron. p. 124. Albertinus Mussatus in Ludovico Bav. p. 6.* Huius, quod apparavit, belli causa non aliunde sumpta est, quam a violata imperantis auctoritate sanctissima, et utique a spreta *sacro sancti* Imperii summa, qua ad Apuliam pertinet, iurisdictione. De eiecto ex Apulia Rogerio, et iure per Lotharium II. vindicato, legendus est *Otto Frisingensis Chron. l. VII. c. 20.*

XXIII. Taurinorum principatus ad Italiam spectat, quem veteres Langobardi, *ducatus* titulo, in ditione sua habuerunt, inter quos non piget huc referre Agilulfum, et Garibaldum Taurinorum duces, quorum meminit *Paulus Diaconus de gestis Longobard. d. l. III. c. 30. et l. IV. c. 53. ex eo Leander Albertus in descriptione Italiae, speciatim in Taurinis.* Franci deinde et Saxones per magistratus et vicarios huius ditionis populum rexerunt, et Taurinorum urbi praefectos imposuerunt, quod de Henrico VII. tradit *Mussatus in vita eiusdem l. I.*

p. 3. Illi Caesarum, pro quibus curabant, beneficio Comites facti, et *Marchiones* dicti sunt, quod custodirent claustra Alpium, quibus Italia aditur. Ita coepit et institutus est *Pedemontis* principatus, extra Sabaudiae fines in Gallia subalpina, et in ipsa adeo Italia Langobardica, cuius partem cis et trans Padum complectitur, acquisitus. Apte distingvit Mussatus, et indicat tractus in duo regna descriptos, ac diverso iure et ditione comprehensos. *Ameus* (Amedaeus Comes huius nominis IV. qui Henricum VII. Alpes transeuntem comitatus est) *Comes Sabaudiae* (in regno Arelatensi Germanicae ditionis) *provinciae Longobardiae* (in regno Italiae) *Comes, de gestis Henrici VII. l. IV. p. 22.* Uterque comitatus in principatum versus est, quorum alter *ducatus* titulo in tractu Allobrogum et Sabaudia, alter apud in alpinos, quorum caput Augusta Taurinorum est, constitutus, coniunctam habet dignitatem *Vicarii* per Italiam generalis, Thomae Allobrogum regulo, *Pedemontis* Comitatum adepto, Friderici II. auspicio concessam, sed primum a Sigismundo cum novo ducis Sabaudiae titulo, Amadaeo VIII. attributam, et perpetuo habendi iure confirmatam, quae post varias superiorum temporum vicissitudines, ancipitemque Caroli Emmanuelis II. fidem, summi auctoritate Principis adempta et reddita, atque in Caesareae pactionis formulam relata, propterea quod eam Duci postliminio restituendam *Electores* ab eligendo Imperatore stipulati sunt, in *Capitul. Leopold. §. 4. et novissima Capit. Iosephi Regis Roman. §. 4.* adiecta, quae fidem ducis obligat, clausula, ut Caesareis mandatis, inhibendi et avocandi causa editis, morem gerat, quancquam Caesar nihilo minus in hodierno Duce Victore Amadaeo II. constantiam foedere et fideli officio dignam merito requirit. Is ceteroquin in Gallia subalpina *Dux* est propter *Salassios*, Italiae transpadanae populos, ubi *Augusta Praetoria*, praecipua urbium, et caput gentis. *Marchionatus* Italiae *Vicariatus* muneri percommo-

dus,

dus, atque ob situm loci, transitusque opportunitatem huius
 familiae Ducibus concessus et collatus, manifestum est Caesa-
 rei iuris documentum. Mons Ferratus, Italiae Cispadanae
 principatus, sententia Caroli V. Imp. Carolo III. Allobrogum
 duci abiudicatus est, sed litem iudicio Caesaris sopitam, et de-
 nuo excitatam, pactio Ratisbonae, et Claraschi inita finiit, ac no-
 vissime pax Vestphalica firmavit. *P. Bizarus, Ant. Possevinus,
 Ripamontius, Instr. pac. Monaster. §. Item ne controversiae, Ca-
 pitul. Leopoldi, et Iosephi §. cit.* Omnia huius Ducis iura, bene-
 ficio Caesarum constant, et possessiones quaedam, nexu bene-
 ficario solutae, continentur imperio Caesaris, quod remisso
 clientelae vinculo, adhuc iure summae potestatis manet.

XXIV. Mantuae ducatus beneficio et fide Caesari obli-
 gatus est; *Marchionatum* Sigismundus instituit, quem alii ad
 ultima Ottonis M. tempora reiiciunt, nulla veterum auctorida-
 te, indiciis etiam contrariis, quae vitium *Ottoniani diplomatis*
 produnt. Antea enim in ea urbe comites et vicarii Caesarum
potestatis titulo curarunt, et probato Caesaribus obsequio, po-
 tentiam simul et dignitatem auxerunt, cumque illi principum
 Italiae lites dirimerent, causa cognita, plerumque Gonzagae
 duces vicerunt, et fide non suspecta, officiisque sinceris sum-
 mos augusti nominis Principes sibi devinxerunt. Sed Caro-
 lus Gonzaga Nivernius, cum Ferdinandi II. auctoritatem ne-
 gligeret, legibus et armis ad obsequium redactus, Caesari sa-
 cramento fidem obstrinxit, ab eoque tempore Vincentio II.
 agnato legitime successit. Hodiernus Dux Carolus IV. in-
 consulto beneficii domino, Urbem Casalensem externo regi
 vendidit, atque ab officio fiduciarum Principis discessit, quam
 Caesar superiore anno suis foederatorumque armis recepit,
 adituque Padi firmato, quietem Italiae et pacem denuo stabili-
 vit. *De rebus Mantuanis legendi Iulianus Gosellinus, Antonius
 Possevinus, Baptista Sacchus, in eumque P. Lambecius, de bello
 Man-*

Mantuano Vassebergius, aliique. Eandem obsequii gloriam Caesari debet *Guardistallum*, ducatus honore praeditum, iure et ditione cum ducatu Mantuae denuo coniunctum, *Gva-stalla* hodie nominatur. *Novellaria*, Italis *Novellara*, cum principatu huius nominis, perinde ac Mantuanus, cum quo necessitudinem habet, legibus imperii tenetur. Quorsum spectant *Bozolum et Castellio Stiverorum*, vulgo *Bozzolo, et Castiglione*.

XXV. Mutina ab initio regni Langobardici maiestatem Imperatoris coluit, et mutato Vicariorum regimine, duces accepit, praemiumque fidei aequae ac *Regium* tulit. Primus Dux Mutinae et Regii constitutus est *Borsius*, Marchio Atestinus, a *Friderico III.* illac transeunte, ad novam dignitatem evectus. *Aeneas Sylvius in vita Friderici p. 94. Io. Baptista Pigna bistor. l. VII.* Legitima *Borsii* soboles defecit in *Alfonso II.* et uterque adeo ducatus ad Imperatorem iure *caduci* pervenit, sed *Rudolphus II.* successionem impertitus est *Caesari Atestino*, *Alfonso* nothi filio, sub lege fidelis obsequii, quod Imperatori et Regi Italiae debetur. Contra fecit nuper *Franciscus I.* et spreto *Ferdinandi III.* auctoritate, milites ad oppugnandos *Insubres* in aciem eduxit, ducatumque finitimum externo *transalpini* Regis auxilio nixus vastavit. Idcirco *Ferdinandus* pro constituenda Italiae pace annitens, remedium ei malo paravit, et ni ab armis desisteret, poena amissionis beneficiorum, et proscriptionis publicae denunciata, exemplum *Henrici VII.* secutus, a proposito retraxit Ducem. *V. post Aeneam, Gvicciardinum, Pignam, Alf. Loschi, et auctor de iustitia armorum Imp. contra Mutinae Regiique Ducem, et discussio qverelarum, pro defensione Imperatoris scripta.*

XXVI. *Erruriae* Ducatus consilio et opibus *Mediceis* fundatus, et auspicio beneficioque *Caroli V.* constitutus, annitente in primis *Clemente VII.* ut gentis suae potentiam in per-

D

ve-

vetusta et splendida Etruscorum urbe confirmaret. Respon-
 dit huius consilio eventus, et *Florentiae*, armis ad obsequium
 redactae, pro summo Caesaris in urbem imperio Alexander
 Mediceus, Laurentii filius, dux impositus, eoque caeso Cosmus,
 principatum urbis volente etiam populo adeptus, *Senarum* ur-
 bem, in fundo imperii sitam, adiecit, ea lege, ut Regis Hispa-
 niae beneficio urbem et agrum possideret deinceps et agno-
 sceret; Rex autem eo nomine Imperio, nemine interiecto,
 beneficiarius maneret. Clientela ergo Senensis est *subfeudi*
 iure constituta, et cum imperio, ad quod pertinet, et a quo Hi-
 spanus suscipit, etiamnum coniuncta. Igitur decreto Pii V.
 intercessum est, quo hic Cosmum Etruriae Regem appellare
 voluit, obnitente Maximiliano II. auctoritatis suae, et Imperii
 causa, quod unus ille Imperator Augustus, et Rex Italiae esset,
 neque alius in Italia *imperiali et regia* principes creare, aut prin-
 cipibus ius dicere, et tribuere dignitates principales posset. Res
 tandem eo deducta est, ut Cosmus in magni Ducis titulo acqui-
 esceret, et Etruria, quae nunquam duces, aliquando Marchi-
 ones sub Regum potestate habuit, in conditione et fortuna ma-
 gni ducatus permaneret. Nihilo magis *Pisanae* urbis iuri re-
 nunciatum est, quae Imperatores omni honore cultuque affe-
 cit, etiam Ludovicum IV. acerrimum iuris Caesarei vindicem,
 ut est apud Mussatum. *Pisas*, inquit, *ubi Ludovici obedientia, et*
fides imperii servabantur, in Ludov. Bav. p. 5. Nec vero Au-
 strii, urbem agrumque Pisanum a regno Italiae abstraxerunt,
 neque summam eius potestatem in Mediceos transtulerunt,
 nec per leges Imperii transferre potuerunt, quippe quas ipsimet
 Austrii possessoribus malae fidei saepe obiecerunt. Facebant
 igitur et valeant nugigeruli isti, qui Tusciae Liguriaque urbes
 a Rudolpho I. venditas, et Italiam fere reliquam a Luzelburgi-
 cis venundatam atque abalienatam, audaci, et animadversione
 digna licentia scribunt. Ex Thuano gravi, et rerum perito
 scri-

Scriptore liquet, Cosmum pro fiduciario Imperii principe habitum semper et agnitum, eiusque filium et successorem Franciscum, in paterna dignitate, et magno Etruriae ducatu a Maximiliano II. Caesare confirmatum, quod nemo sit, quin existimet, a summo directoque Caesaris dominio proficisci. *Histor. lib. LIV. et LX.* Nihil addo de oppidis, et *dominiis* minoribus aliis, quae magnus Dux proxime, aut remote beneficio Imperii agnoscit. Similiter atque se res habet cum *Ilva*, maris Tyrreni insula, cuius partem, et nominatim oppidum portumque Ferrarium eodem iure, sed interveniente beneficiario propiore, tenet, atque huius domini ratione *subvasallus* Imperii constituitur, et usu tribunalium vocatur.

XXVII. Parma et Placentia in solo Langobardico sitae, et diu in ducatum Langobardici nominis conflatae, at postea velut soluta compage separatae sunt, atque ad ditionem Pontificiam traductae, neque sic tamen prorsus a iure Imperii exemptae. Urbium harum ea quondam conditio fuit, ut a vicariis et potestatibus, quemadmodum aliae regni Italici urbes, regerentur, eaque de causa inter Langobardicas, et Caesarum nomine imperioque constitutas referrentur. Parmenses Ludovico IV. Imp. fideles extitisse, narrat *Mussatus in eo, p. 8.* Placentiam Mediolano adiectam, res Maphaei *Vicecomitis* confirmant, quam iure huius ducatus repetiit, ac reddi postulavit Carolus V. *quod ex Gvicciardino et Tbuano constat.* Praeter duos hos ducatus alias clientelas, et sine dubitatione Imperio devinctas habent, quas Imperatorum concessu accipiunt, et conservant. Omitto reliquos, et minores Italiae Principes, Imperatorum auctoritate beneficioque constitutos, et fide ac sacramenti religione Imperatoribus devinctos, aut remote saltem, interiecto propiore aliquo principe, clientelae vinculo illigatos, omnes tamen arctissima officiorum necessitudine capiti suo coniunctos, et uno, quod neminem excipit, Imperio com-

prehensos. Quo loco numeroque sunt cuncti duces et principes, quos universa quidem Langobardia habet, quos Gallia Cisalpina et subalpina citra atque ultra Padum includit, quos Liguria et Etruria, non exclusis Genua et Luca urbibus, continet, quos denique omnes regni Veteris Italici reliquiae trans Apenninum complectuntur. Magnum ergo decus, nostra memoria, ad Germaniam accessit, quod LEOPOLDVS, instaurata per Italiam auctoritate, et recepto ad Padum castro *Casalensi*, regnum illud in obsequio confirmatum, ab externo dominatu liberavit, ac iure suo regio, quod in Italia obtinet, usus est, et collationes belli Italici causa imperavit, *Xenia* antiquo, necdum antiquato Imperatorum iure exegit, lites Principum Italiae diremit, negotia successionis, tutelae, legibus composuit, regionum et finium controversias decidit, deque omnibus ad *regalia* pertinentibus more maiorum cognovit et iudicavit, ac munere tam iusto, quam omnibus Augustis glorioso perfunctus, non modo nullum *derelicti* signum, sed nullam quoque *derelinquendi* suspicionem praebuit, constituto per Italiam *fisci Imperialis Advocato*, ac demandatis Comiti Mediobarbo partibus, quos pro fide sua, et dignitate publica sustineret, regnique Italici clientelas, et partes earum atque accessiones, ex superiorum temporum caligine in lucem revocaret, perquireret, et summo Italiae iudici denunciaret: cuius rei, vindicati que Caesarei ultra Alpes et Apenninum iuris, monumentum Augusto vindici aeternum apud posteros extabit, et omnes quotquot futuri sunt, successores admonebit, AVGVSTOS non minuere Imperium, sed augere, id quod ante Leopoldum dixit, et simili exemplo comprobavit Fridericus IV. ex augusta.

Austriorum gente Imperator.

) : o : (

1017

11.1

*B. h. II, 49,
h. 7, i.*

3196 2087.

II k
1570 d

THEO
CONI
SCI
A
I
M
VELE
HIO,
COLA,

